

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-078-0-19>

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВНЗ УКРАЇНИ
В 60-І – 80-І РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ**

Федун Д. С.

*аспірант кафедри психології, педагогіки та філософії
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Сучасні тенденції глобалізації світової економіки, процес її інтернаціоналізації, формування нових ринків і трудова міграція в достатній мірі характеризують спрямованість сучасного вектора розвитку підготовки фахівців економічного профілю в системі вищої освіти. Перетворення, що відбуваються в системі економічних відносин на внутрішніх і зовнішніх ринках, сьогодні, як ніколи, висувають високі вимоги до рівня економічної підготовки, її чіткої орієнтації та відповідності сучасним економічним вимогам і тенденціям. Пошук і формування нових педагогічних методик, що відповідають сучасним тенденціям, характерним для ринкових відносин, неможливо без вивчення та аналізу накопиченого історичного досвіду підготовки економістів в ВНЗ України.

Самостійна робота, в системі підготовки економістів в період з плановою економічною моделлю господарювання 60-х – 80-х років ХХ століття, займала досить важливе місце, тому вивчення досвіду її організації, який позитивно зарекомендував себе з історичної точки зору, з метою запозичення його прогресивних моментів сьогодні, вважаємо досить актуальним та доцільним.

Аналізом деяких питань організації самостійної роботи в ВНЗ України, її ролі в системі підготовки економістів і пошуком прогресивних ідей в питанні підвищення якості підготовки економістів займалися такі вчені і дослідники, як: С. М. Домбровська, Е. І. Доменнікова, С. Е. Касіянець, Н. А. Красовська, А. М. Леонтьєв, Л. О. Плахотнікова, Л. А. Руденко, А. М. Сінгаївська та ін.

Невід'ємною частиною навчального процесу, при підготовці економістів в 1960-х – 1980-х роках в українських ВНЗ, була самостійна робота студентів. Керівництво та планування якої регламентувалося згідно Закону Верховної Ради від 24 грудня 1958 року

«Про зміцнення зв'язку школи з життям і подальшим розвитком системи народної освіти в СРСР», «Положення про вищі навчальні заклади СРСР» від 22 січня 1969 року, Наказу Міністерства ВНЗ УРСР № 189 від 12 травня 1974 року «Про впровадження системи планування та організації самостійної роботи студентів» і деяких інших законодавчих актів і розпоряджень.

Основними напрямками, в яких здійснювалася самостійна робота в ВНЗ України, були організація, планування, нормування та контроль.

Методичне керівництво організацією самостійної роботи здійснювалося деканатами і випускаючими кафедрами. Основними формами їх діяльності були: лекції з культури та організації розумової праці; лекції по методиці пошуку навчальної інформації; консультації; вказівки про необхідність дотримання послідовності у вивченні дисциплін; надання доступу до нормативно-довідкових матеріалів, методичним розробкам, посібникам та лекційним фондам; надання наукових джерел з предметів, що вивчалися.

У Київському інституті народного господарства, в період 1960-х – 1980-х років, з метою оптимізації використання часу та отримання достатніх навичок самостійної роботи, викладацьким колективом читалися лекції з її організації, давалися поради та рекомендації, надавалося консультування. Випускаючі кафедри вчили правильній роботі з науковими виданнями, розповідалося про методику конспектування. Бібліотечні працівники, в курсі «Вступ до спеціальності», розповідали про різні методи інформаційного пошуку, про структуру системи науково-технічної інформації в країні, давали поняття про каталоги, структурі і бібліографічних покажчиках літературних фондів [3, с. 22; 4, с. 27].

Основними формами контролю самостійної роботи були: усні опитування на всіляких видах навчальних занять (лекціях, семінарських і практичних заняттях, колоквіумах та ін.), машинний контроль, консультації, індивідуальний прийом пропущених тим, домашнього завдання і лабораторних робіт. Аналізом форм контролю займалися інститутська група аналізу навчального процесу, навчальний відділ, факультети і кафедри. За підсумками таких обговорень ухвалювалися рішення спрямовані на оптимізацію самостійної діяльності студентів [4, с. 28].

Основою для планування були норми часу виділені на самостійну роботу і коефіцієнт трудомісткості конкретної дисципліни, який визначався на їх підставі. Норми часу формувалися на основі досліджень бюджету часу студентів і трудомісткості дисципліни, з урахуванням важливості даної дисципліни в подальшому на всю систему

підготовки майбутнього економіста. Норми часу на початкових курсах, які виділялися на самостійну роботу, з фундаментальних дисциплін були значно вище ніж по загальноосвітнім, а на старших курсах спеціальним дисциплінам приділялося більше часу ніж соціально-економічним. Визначення обсягів завдань з дисциплін навчального плану здійснювалося виходячи з кількості виділеного часу на самостійну роботу. На формування розрахунку оптимального обсягу часу на аудиторні заняття та самостійну роботу впливали інтенсивність роботи по активізації пізнавальної діяльності та якість наданого навчально-методичного матеріалу [4, с. 24].

Баланс часу формувався в розрізі предметів навчального плану, з використанням таких методів, як анкетні дослідження та усне опитування учнів, що давали більш повну можливість для визначення часу самостійної роботи, необхідного для засвоєння дисципліни.

Структура балансу часу складалася з «робочого» і «неробочого» часу. «Робочим часом» студента вважалися: заняття за розкладом, додаткові заняття, консультації, індивідуальна робота, здача практичних завдань та інші. До «неробочого часу» відносились: господарська та громадська роботи, заняття спортом, пересування до місця навчання, харчування, відвідування місць дозвілля і т.п. Баланс часу використовувався не тільки для планування самостійної роботи, а й для формування і взаємоузгодження різних заходів, які проводились у ВНЗ [4, с. 25].

Завдання по самостійній роботі найчастіше доводилися до студентів у таких формах, як: лекції, плани семінарів, навчальні програми. Завдяки їм студенти отримували інформацію про норму годин, яка виділялася на самостійну роботу, конкретний її вид (підготовка до лекції або семінару, написання курсової роботи і т.п.), список необхідної літератури і час на її вивчення [1, с. 29].

У графіку навчального процесу на частку самостійної роботи доводилося більше двох третин від аудиторного фонду часу, що в середньому становило від 3,5 до 5 навчальних годин щодня [1, с. 29].

Кафедри Київського інституту народного господарства, плануючи самостійну роботу, виходили з максимально допустимого навантаження на студента в тиждень в межах до 54 годин [1, с. 30].

В процесі прагнення до інтенсифікації самостійної роботи і формування у економістів навичок індивідуального підходу до досліджуваних тем, на кафедрі «Економіка праці» Київського інституту народного господарства постійно читалися курси по «Організації розумової праці», «Введенню в спеціальність» і «Основ наукових досліджень» [2, с. 61].

Як ми бачимо, в історичний період з плановою моделлю економічного господарювання 60-х – 80-х років ХХ століття, самостійна робота при підготовці економічних кадрів займала важливе місце. При складанні навчальних планів деканати і кафедри приділяли їй досить великий обсяг часу. Основою планування був науковий підхід до визначення норм часу, заснований на вивченні бюджету часу і коефіцієнті трудомісткості дисципліни. Протягом усього навчального процесу відбувався контроль над самостійною роботою студентів і здійснювався його повсюдний аналіз. Пріоритетом навчально-методичної діяльності, в питанні самостійної роботи, була структурна навчально-роз'яснювальна підготовка майбутніх економістів до індивідуальної роботи, закладена в навчальний план.

Інтегрування в сучасну систему підготовки економістів прогресивних педагогічних елементів, які історично зарекомендували себе, невідмінно позитивно позначиться на конкурентоспроможності вищої економічної освіти України в світовому освітньому просторі та економічному розвитку держави в цілому.

Література:

1. Державний архів м.Києва. Ф. Р – 871. Оп. 20. Спр. 2585. Арк. 113.
2. Державний архів м.Києва. Ф. Р – 871. Оп. 20. Спр. 359. Арк. 79.
3. Державний архів м.Києва. Ф. Р – 871. Оп. 29. Спр. 210. Арк. 311.
4. Державний архів м.Києва. Ф. Р – 871. Оп. 29. Спр. 292. Арк. 290.